

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Допускається до захисту
завідувач кафедри економіки та економічної
теорії

С.Г.
назва кафедри доц. С.Г. Батажок
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали
«20» листопада 2023 року

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Виконав: Черненко Олександр Сергійович
прізвище, ім'я, по батькові,

Черненко
підпис

Керівник: доцент Однорог Максим Анатолійович
вчене звання, прізвище, ініціали

Однорог
підпис

Рецензент: професор Сокольська Тетяна Вікторівна
вчене звання, прізвище, ініціали

Сокольська
підпис

Я, Черненко Олександр Сергійович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую

гарант ОПІ «Економіка»

доцент Т.В. Понедільчук
підпис, вчене звання, ініціали, прізвище
«19» грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Черненко Олександра Сергійовича
прізвище, ім'я та по батькові

Тема: «Інституційні засади сталого розвитку сільського підприємництва»

Перелік питань, що розробляються в роботі: теоретико-методологічні та інституційні засади сталого розвитку сільського підприємництва в Україні; стан та соціально-економічні результати сталого розвитку сільського підприємництва в інституційному середовищі; напрями адаптації сільського підприємництва до умов інституційного середовища.

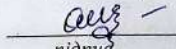
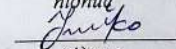
Вихідні дані: нормативно-правові акти України, монографічна література, періодичні видання, матеріали мережі Інтернет, практичні матеріали досліджуваного підприємства.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	січень-лютий 2023	
Теоретико-методична частина	березень-квітень 2023	
Аналітична частина	травень-липень 2023	
Рекомендаційна частина	серпень-вересень 2023	
Оформлення роботи	жовтень 2023	
Перевірка на плагіат	листопад 2023	
Попередній розгляд на кафедрі	листопад 2023	
Подання на рецензування	грудень 2023	

Керівник роботи

Здобувач

підпис

підпис

доцент М.А. Однорог
вчене звання, ініціали, прізвище
О.С. Черненко
ініціали, прізвище

Дата отримання завдання «20» грудня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	7
Сутність та особливості підприємництва.....	7
Інституційна складова сталого розвитку сільського підприємництва	24
Методичні підходи до оцінки інституційних умов функціонування суб'єктів сільського підприємництва	41
Висновки до розділу 1.....	46
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІНСТИТУЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	50
Тенденції формування та функціонування суб'єктів підприємницької діяльності у сільській місцевості	50
Вплив інституцій на сталий розвиток сільського підприємництва	76
Ефективність заходів інституційного регулювання та підтримки підприємницької діяльності.....	93
Висновки до розділу 2.....	107
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДО УМОВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА	111
Імплементация інституційних новацій у діяльність суб'єктів сільського підприємництва	111
Модель зростання ефективності підприємницької діяльності у сільській місцевості у контексті інституційних змін.....	125
Інституційна матриця сталого розвитку сільського підприємництва	138
Висновки до розділу 3.....	150
ВИСНОВКИ.....	154
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	158

ДОДАТКИ.....	168
--------------	-----

РЕФЕРАТ

Черненко О. С. Інституційні засади сталого розвитку сільського підприємництва.

Визначено, що становлення сільського підприємництва як одного з ключових пріоритетів аграрної політики полягає в інтегрованому процесі інституційних змін, які зорієнтовані як на сприяння реалізації підприємницької ініціативи, так і на забезпечення високого рівня якості життя сільського населення. Процес впровадження змін у розвиток сільського підприємництва може здійснюватися за двома напрямками: перший – адаптація до нових інституцій; другий – перебудова поведінкових аспектів підприємця.

Підтверджено, на рівні кожного окремого підприємницького формування, що впровадження інституційних змін здійснюється відповідно до можливостей перебудови управлінської системи. З метою поступового впровадження змін до умов здійснення виробничо-господарської діяльності сільських підприємницьких формувань запропоновано алгоритм їх поступової адаптації. Таким алгоритмом передбачено отримання повноцінної інформації на кожному етапі проведення перебудови: зміна основних інституцій, що регулюють діяльність підприємств; формування цінової політики на ресурси та продукцію; забезпечення реалізації прав власності; зміна управлінської системи відповідно вибору інституцій формального або неформального характеру; можливість оптимізації рівня трансакцій.

Встановлено, що інституційні зміни на рівні сільського підприємницького формування зумовлюють значні трансакційні витрати, які пов'язані з адаптацією управлінської системи до перебудови.

З'ясовано, що економіко-математична модель зростання ефективності традиційних видів господарювання у сільському підприємстві, розроблена з метою досягнення позитивного ефекту діяльності підприємств в умовах адаптації до інституційних змін.

Виокремлено, що ефективність сталого розвитку сільського підприємництва залежить не лише від інституційної системи, але й від можливості ефективного комбінування її основних елементів.

Можливим варіантом підвищення ефективності впровадження інституційних змін та прискорення пристосування до механізму інституційного забезпечення є створення інноваційно-консультативного центру інформаційної підтримки сталого розвитку сільського підприємництва. Такий центр є за своєю сутністю неприбутковою організацією, співорганізаторами якого можуть бути сільські підприємці, активні представники сільської громади та державні органи. Діяльність центру базується на сталому розвитку інституту лідерства, становлення якого на сільських територіях дозволить реалізувати творчу та інноваційну діяльність учасників у напрямі забезпечення процесів відродження сільських територій.

Важливе місце у процесах адаптації сільських підприємницьких формувань до інституційних змін належить побудові інституційної матриці. Основною метою формування матриці визначено необхідність перенесення структури теоретичних уявлень про особливості впливу економічних, суспільно-політичних, екологічних та неформальних інституцій на прийняття управлінських рішень суб'єктами підприємницької діяльності. Зважаючи на результати побудови інституційної матриці сталого розвитку сільського підприємництва, доведено, що керівники підприємницьких формувань, які потрапили до інституційної «пастки», керуючий інституційний вплив здійснювали під дією власних стереотипів, менталітету, традицій, звичаїв та практики господарювання.

Одержані результати можуть бути використані Департаментом економічного розвитку аграрного ринку Міністерства аграрної політики та продовольства України, Управліннями агропромислового розвитку, навчальному процесі Білоцерківського національного аграрного університету при підготовці студентів спеціальності 051 «Економіка».

Кваліфікаційна робота магістра містить 171 сторінку, 42 таблиці, 29

рисунків, список використаних джерел із 100 найменувань, 3 додатки.

Ключові слова: інституційні засади, сталий розвиток, сільське підприємництво, підприємство, сталий розвиток, адаптація.

ANNOTATION

Chernenko O. S. Institutional foundations of sustainable development of rural entrepreneurship.

It was determined that the establishment of rural entrepreneurship as one of the key priorities of agrarian policy consists in an integrated process of institutional changes, which are oriented both to the promotion of entrepreneurial initiative and to ensuring a high level of quality of life of the rural population. The process of implementing changes in the development of rural entrepreneurship can be carried out in two directions: the first is adaptation to new institutions; the second is the restructuring of the entrepreneur's behavioral aspects.

It has been confirmed, at the level of each individual entrepreneurial formation, that the implementation of institutional changes is carried out in accordance with the possibilities of restructuring the management system. In order to gradually introduce changes to the conditions of production and economic activity of rural entrepreneurial formations, an algorithm for their gradual adaptation is proposed. Such an algorithm envisages obtaining complete information at each stage of restructuring: changing the main institutions that regulate the activities of enterprises; formation of pricing policy for resources and products; ensuring the realization of property rights; changing the management system according to the choice of institutions of a formal or informal nature; the possibility of optimizing the level of transactions.

It was established that institutional changes at the level of rural entrepreneurial formation lead to significant transaction costs, which are associated with the adaptation of the management system to restructuring.

It was found out that the economic-mathematical model of increasing the effectiveness of traditional types of management in rural entrepreneurship was developed with the aim of achieving a positive effect of the activities of enterprises in the conditions of adaptation to institutional changes.

It is highlighted that the effectiveness of the sustainable development of rural entrepreneurship depends not only on the institutional system, but also on the possibility of effectively combining its main elements.

A possible option for increasing the efficiency of implementing institutional changes and accelerating adaptation to the mechanism of institutional support is the creation of an innovative and advisory center for information support for the sustainable development of rural entrepreneurship. Such a center is essentially a non-profit organization, co-organizers of which can be rural entrepreneurs, active representatives of the rural community, and state bodies. The activity of the center is based on the sustainable development of the institute of leadership, the establishment of which in rural areas will allow the implementation of creative and innovative activities of participants in the direction of ensuring the processes of revitalization of rural areas.

An important place in the processes of adaptation of rural entrepreneurial formations to institutional changes belongs to the construction of the institutional matrix. The main purpose of the formation of the matrix is the need to transfer the structure of theoretical ideas about the peculiarities of the influence of economic, socio-political, environmental and informal institutions on the adoption of managerial decisions by subjects of entrepreneurial activity. Taking into account the results of the construction of the institutional matrix of sustainable development of rural entrepreneurship, it has been proven that the heads of entrepreneurial formations who fell into the institutional «trap» exerted a governing institutional influence under the influence of their own stereotypes, mentality, traditions, customs and business practices.

The obtained results can be used by the Department of Economic Development of the Agrarian Market of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, the Departments of Agro-Industrial Development, the educational process of the Bila Tserkva National Agrarian University in the preparation of students of the specialty 051 «Economics».

The master's thesis contains 171 pages, 42 tables, 29 figures, a list of used sources of 100 titles, 3 appendices.

Key words: institutional foundations, sustainable development, rural entrepreneurship, enterprise, sustainable development, adaptation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверчев О. В., Аверчева Н. О. Напрями підвищення ефективності використання земельних ресурсів у фермерських господарствах. Економіка та держава. 2020. № 5. С. 15-22.
2. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М. В. Зубець та ін.; за заг ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2011. 1008 с.
3. Алескерова Ю. В., Гурніцька С. О. Організація фінансової роботи фермерського господарства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 2. С. 123-127.
4. Андрійченко Л. В., Порудєєва Т. В., Шкумат В. П. Екологічний стан земель фермерських господарств Миколаївської області та шляхи його покращення. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Екологія. 2012. Т. 179, Вип. 167. С. 55-58.
5. Андрущак Є. Управління фінансовими ресурсами у процесі реструктуризації підприємств. Фінанси України. 2012. № 7. С. 30-38.
6. Бадаковський В. Ю. Проблеми залучення кредитних ресурсів вітчизняними підприємствами. Фінанси України. 2015. № 1. С. 106-112.
7. Басюркіна Н. Й. Роль держави у процесі залучення інвестицій в розвиток аграрного сектору [Текст] / Наталія Йосипівна Басюркіна, Наталія Володимирівна Лагодієнко, Наталія Володимирівни Турленко // Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 1. С. 118-126.
8. Безверхий К. В. Порядок створення і функціонування суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб-підприємців в Україні. Фінанси, облік і аудит. 2012. Вип. 19. С. 246-253.

9. Бердніков Є. Правові позиції щодо визначення кола суб'єктів (осіб), що мають право на приватизацію земель для ведення фермерського господарства, та кола об'єктів (земельних ділянок), що підлягають такій приватизації. Землевпорядний вісник. 2015. № 4. С. 26-29.

10. Бізнес зустрівся з Нацрадою з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://eba.com.ua/biznes-zustrivsyaz-natsradoyuz-vidnovlennya-ukrayiny-vid-naslidkiv-vijny/> (дата звернення: 10.09.2023).

11. Білоусова О.С. Оцінка впливу ризиків нестабільності на рівні інвестиційного та фінансового потенціалу національної економіки. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2022 року / Упоряд. О.А. Іващенко. Київ: Інтерсервіс, 2022. С. 81-87.

12. Борисовський Д. В. Ефективність державної фінансової підтримки фермерських господарств. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2014. Вип. 149. С. 105-113.

13. Бородіна О. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9288>. (дата звернення: 14.09.2023).

14. Братчиков В. Держзембанк – фінансова опора дрібних фермерських господарств. Финансовые услуги. 2013. № 5-6. С. 14-15.

15. Бурлан С. А., Каткова Н. В., Матушевська О. А. Розвиток методичного підходу до аудиту оренди земель сільськогосподарського призначення. Технологический аудит и резервы производства. 2016. № 2(6). С. 4-10.

16. Бюджет України-2021: завдання вижити – пошук ресурсів для покриття дефіциту. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/799-byudjet-ukrayini-2021-zavdannya-vijiti--poshuk-resursiv-dlya-pokrittya-defitsitu>

17. В Україні за 2021 рік значно зросло сільгоспвиробництво: які

області потрапили у топ. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/v-ukrajini-za-2021-rik-znachno-zroslo-silgospvirobnictvo-de-virobili-naybilshe-novini-11678404.html> (дата звернення: 14.09.2023).

18. Гадзало Я. М., Лузан Ю. А. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій. Економіка АПК. 2020. № 11. С. 6-18. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011006> (дата звернення: 16.09.2023).

19. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка АПК. 2021. № 8. С. 6-17. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108006> (дата звернення: 16.09.2023).

20. Галайко А. М. Державна фінансова підтримка фермерських господарств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20(1). С. 100-103.

21. Галузь у розрізі: розвиток та падіння свинарства. URL: <https://latifundist.com/blog/read/2345-otrasl-v-razrezepiki-i-spady-svinovodstva>

22. Гололобова О. О., Кравченко Н. Б., Давидова Е. Д. Агроекологічна та еколого-економічна оцінка використання земель сільськогосподарського призначення фермерського господарства. Людина та довкілля. Проблеми неоекології. 2012. № 3-4. С. 102-112.

23. Григор'єва Х. Правові засади надання поворотної фінансової підтримки фермерським господарствам в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 105-109.

24. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності. – 2-ге вид., переробл. та допов. К. : Центр учбової літератури, 2012. 392 с.

25. Groshch S. V. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю використання земельних ресурсів фермерських господарств. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 208-214.

26. Groshch S. V. Управління ланцюгами створення цінності в контексті підвищення ефективності використання земельних ресурсів фермерських

господарств. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 4. С. 76-83.

27. Денисенко М. П., Новіков Д. В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. Агросвіт. 2019. № 12. С. 15-21.

28. Державна підтримка. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka>.

29. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.09.2023).

30. Довбуш А. В. Визначення фінансових результатів фермерських господарств. Збірник наукових праць Подільського державного аграрнотехнічного університету. 2013. Вип. 21. С. 170-174.

31. Єременко Д. В. Особливості використання земельних ресурсів у фермерських господарствах. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2015. № 1. С. 38-42.

32. Засоба С. М. Поточний стан і перспективи розвитку агропромислового сектору України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2020. № 2. С. 402-409.

33. Здирко Н. Г. Удосконалення фінансової звітності фермерських господарств в частині державної підтримки. Облік і фінанси. 2013. № 2. С. 16-24.

34. Здирко Н. Г. Уніфікація фінансової звітності для відображення коштів державної підтримки фермерськими господарствами. Облік і фінанси. 2013. № 1. С. 15-21.

35. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

36. Іванів С. І. Методологія управління земельно-орендними відносинами фермерських господарств як елемент ефективного використання ресурсного потенціалу. Інноваційна економіка. 2020. № 7-8. С. 49-55.

37. Іванченко В. О. Фінансова складова інвестиційного забезпечення діяльності фермерських господарств України. Проблеми і перспективи

розвитку підприємництва. 2015. № 3(1). С. 126-129.

38. Інвестиційна карта України для цілей сталого розвитку: огляд висновків. ПРООН в Україні. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/investytsiynakarta-ukrayiny-dlya-tsiley-staloho-rozvytku>

39. Індекс інвестиційної привабливості України. Європейська бізнес асоціація (ЕБА). URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/>.

40. Індекс інфляції в Україні (2000–2021). URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/>

41. Індeksi фізичного обсягу продукції сільського господарства, реалізованої господарствами населення. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

42. Індeksi цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємства (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

43. Кварцхава О. В. Проблеми формування фінансової звітності фермерських господарств. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 4. С. 109-112.

44. Кернасюк Ю. Агросектор 1991–2021 – у цифрах і фактах. Агробізнес Сьогодні. 2022. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/24134-ahrosektor-1991-2021-u-tsyfrakh-i-faktakh.html>.

45. Киристюк С. В., Риковська О. В. Розподіл доходів у сільському господарстві в контексті інклюзивного розвитку. Економіка АПК. 2019. № 8. С. 36-49.

46. Кісіль М. І. Інвестиційний потенціал сільського господарства та його земельної складової. Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (24-25 жовт. 2019 р.). Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2019. С. 66-69.

47. Кобушко І.М., Чухно Р.Ю. Оцінка інвестиційного потенціалу України з урахуванням інфраструктурних змін. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», 2021. № 3. С. 102- 119. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.3-12>.

48. Корінець Р. Я., Похиленко Н. М. Фермери та ринок земель

сільськогосподарського призначення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки. 2018. № 4. С. 48-54.

49. Корнієнко Г. С. Окремі питання правового забезпечення фермерського землекористування в умовах ринку земель. Проблеми законності. 2020. Вип. 148. С. 162-168.

50. Корнієнко Г. С. Правове регулювання набуття права власності на земельні ділянки для ведення фермерського господарства в Україні. Проблеми законності. 2017. Вип. 139. С. 134-142.

51. Корнієнко Г. С., Соловійова В. С., Нестеренко І. В. Правові аспекти державної підтримки фермерських господарств в умовах обігу земель сільськогосподарського призначення. Форум права. 2020. № 4. С. 45–55.

52. Костецький Я. І. Новітня парадигма розвитку аграрного сектору України: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 473 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/38556> (дата звернення: 09.09.2023).

53. Кравчук І. І. Перспективи розвитку європейського сільського господарства: уроки для України. Агросвіт. 2020. № 13/14. С. 32-39.

54. Линенко А. В. Оптимізація структури джерел фінансових ресурсів підприємства. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 2. С. 47-55

55. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2016. № 2. С. 71-74.

56. Мамчур В. Тенденції та перспективи розвитку аграрного підприємництва в Україні. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 1 (24). С. 45-53. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21mvarvu.pdf> (дата звернення: 15.09.2023)

57. Матросова Л. М. Проблеми розвитку агропромислового комплексу України як напрям підвищення конкурентоспроможності економіки. Економіка та управління національним господарством. 2020. № 42. С. 83-90.

58. Мацибора Т. В. Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток. Економіка АПК. 2020. № 6. С. 49-58. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049>.

59. Мельник Л. Ю. Земельні угіддя фермерських господарств. Агросвіт. 2013. № 12. С. 2-7.

60. Міністр Мінагрополітики України Микола Присяжнюк: «Фермерам полегшать процедуру отримання в лізинг техніки від провідних світових виробників»; «Кооперативи отримують від держави елеватори та обладнання для збуту продукції»; «В Україні зменшується тиск контролюючих органів на фермерів». Техніка і технології АПК. 2013. № 10. С. 6.

61. Міністерство аграрної політики і продовольства України: офіційний вебсайт. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 19.09.2023).

62. Мовою фактів: аграрний сектор. URL: <https://www.usaid.gov/node/453071>. (дата звернення: 16.09.2023).

63. Негода Ю. В. Оцінка та підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки країни. Агросвіт. 2019. № 15. С. 14-19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.15.14>.

64. Нежевело В. В. Процесуальна забезпеченість прав орендарів у разі використання земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2019. № 3. С. 32-39.

65. Николук О. Д. Фінансові аспекти конкурентоспроможності фермерських господарств. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181(6). С. 352-357.

66. Обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювань за видами економічної діяльності (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

67. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. URL: https://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1_ua-1.pdf (дата звернення:

15.09.2023).

68. Олександренко І. В., Шевченко М. О. Напрями підвищення фінансової безпеки фермерських господарств. Економічний форум. 2019. № 1. С. 138-150.

69. Олійник А. С. Державна фінансова підтримка розвитку фермерських господарств. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 15. С. 39-44.

70. Осадча О. А. Стан та напрями поліпшення фінансового забезпечення фермерських господарств. Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. № 11. С. 148-150.

71. Платонова Є. О., Черемнова А. І. Правовий механізм передачі земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Актуальні проблеми держави і права. 2015. Вип. 75. С. 350-357.

72. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

73. Попова С. П. Фінансова підтримка фермерських господарств. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2014. № 2(1). С. 121-126.

74. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 № 552-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>

75. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

76. Продуктивність праці в підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

77. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Мінагрополітики України від 02.07.2001 № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0189555-01#Text>

78. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456->

05#Text

79. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

80. План відновлення України. URL: <https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://uploadssl.webflow.com/>
(дата звернення: 16.09.2023).

81. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>. (дата звернення: 12.09.2023).

82. Рижикова, Н. І., Бірченко, Н. О., Невмержицький, В. М. Правові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 3. С. 82-91. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-8>.

83. Русан В. М. Особливості функціонування аграрного сектору економіки в умовах війни URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/rusan.pdf> (дата звернення: 14.09.2023)

84. Сабій І. М. Вибір моделі аграрного устрою України як основи всебічного сталого сільського розвитку. Економіка АПК. 2021. № 9. С. 82-90. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202109082>
(дата звернення: 16.09.2023).

85. Севрук О. Використання земель для ведення фермерського господарства: проблеми законності. Вісник Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 34-40.

86. Середні ціни продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

87. Сільське господарство в Україні. URL: <https://dlf.ua/ua/silске-gospodarstvo-v-ukrayini/#1>

88. Сільське господарство України 2020: статистичний збірник. Відповідальний. за випуск О. Прокопенко. К.: Державна служба статистики України, 2021. 232 с.

89. Слюсаренко К. В., Британ С. А. Проблеми формування та

використання фінансових ресурсів підприємств України в сучасних умовах господарювання. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). С. 84-91.

90. Станко Г. В. Економічні та фінансові засади ефективного функціонування фермерських господарств у Чернівецькій області. Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки. 2013. Вип. 1. С. 34-43.

91. Статистичний збірник «Сільське господарство України». К.: Державна служба статистики України, 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg2020.zip

92. Стойко О. Я. Державна фінансова підтримка фермерських господарств в Україні. Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2011. № 2(2). С. 399-407.

93. Тюріна А.А., Дегтярьов О.М. Вплив Європейської Зеленої угоди на агропромисловий комплекс України. Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування. VII Міжнародний молодіжний конгрес, 10-11 лютого 2022, Україна, Львів: Збірник матеріалів. Київ: Ярошенко Я. В., 2022. С. 233-235.

94. Шульга В. Підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану: що варто знати? URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znati. (дата звернення: 17.09.2023).

95. Ackoff R. Concept of Corporate Planning / R. Ackoff. New York : Wiley, 1970. P. 1. 50. Bossidy L., Charan R.. Execution. The Discipline of Getting Things Done. 2002. p. 21.

96. Fayol H. General and Industrial management . London : Pitman. 1919 (first published in). 43 p.

97. Newman W. Administrative Action: The Techniques of Organization Management. Englewood Cliffs. NJ: 1951. 2nd ed., 1963. 56 p. 118

98. Snyder N. How Managers plan – The Analysis of Managerial Activities / N. Snyder and W. Glueck. Long Rang Planning. 1980. February. P. 70–76.

99. Steiner G. A, Steiner J. F. Business, Government and Society. N-Y: Mc Grow-Hall, 1991.

100. Kaplan R. S., Norton D. P. The Balanced Scorecard – Measures then drive Performance. Harvard Business Review, 1992. V. 70. N 1. P. 71-79.